

**EDUCATING VIOLENCE PREVENTION
ON SOCIAL NETWORKS FOR HIGH
SCHOOL STUDENTS IN CAU GIAY
DISTRICT, HANOI**

Luu Thi Thu Ha^{*1} and Ngo Thu Hang²

¹*Faculty of Politics – Civic Education
Hanoi National University of Education,
Hanoi city, Vietnam*

²*K70C, Faculty of Politics – Civic Education,
Hanoi National University of Education,
Hanoi city, Vietnam*

*Corresponding author: Luu Thi Thu Ha,
e-mail: hahuongthao90@gmail.com

**GIÁO DỤC PHÒNG CHỐNG BẠO LỰC
HỌC ĐƯỜNG TRÊN MẠNG XÃ HỘI CHO
HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG
TRÊN ĐỊA BÀN QUẬN CẦU GIẤY, HÀ NỘI**

Luu Thị Thu Hà^{*1} và Ngô Thu Hằng²

¹*Khoa Lí luận Chính trị và Giáo dục Công dân,
Trường Đại học Sư phạm Hà Nội,
Hà Nội, Việt Nam*

²*K70C, Khoa Lí luận Chính trị và Giáo dục
Công dân, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội,
Hà Nội, Việt Nam*

*Tác giả liên hệ: Luu Thị Thu Hà,
e-mail: hahuongthao90@gmail.com

Received November 14, 2023.

Revised December 23, 2023.

Accepted January 11, 2024.

Ngày nhận bài: 14/11/2023.

Ngày sửa bài: 23/12/2023.

Ngày nhận đăng: 11/1/2024.

Abstract. The increasing cases of school violence on social networks have left physical and mental consequences on high school students. By analyzing documents and survey data related to awareness and skills of preventing school violence on social networks of high school students in Cau Giay district, Hanoi, the article focuses on clarifying the necessity of such education to prevent school violence on social networks for students. On that basis, we propose a number of measures to educate school violence prevention on social networks in high school.

Keywords: school violence on social networks, school violence prevention education on social networks, students, high school.

Tóm tắt. Tình trạng bạo lực học đường trên mạng xã hội ngày càng gia tăng đã và đang gây ra những hậu quả đáng tiếc về thể chất và tinh thần cho học sinh trung học phổ thông. Bằng phương pháp phân tích tài liệu và thông qua các số liệu khảo sát liên quan đến nhận thức và kỹ năng phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội của học sinh trung học phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy, Hà Nội, bài báo tập trung làm rõ sự cần thiết của giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cho học sinh ở lứa tuổi này, trên cơ sở đó đưa ra một số các biện pháp nhằm giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội ở trường trung học phổ thông.

Từ khóa: bạo lực học đường trên mạng xã hội, giáo dục bạo lực học đường trên mạng xã hội, học sinh, trung học phổ thông.

1. Mở đầu

Trong thời đại ngày nay, sự phát triển của mạng xã hội đã dẫn đến nguy cơ gia tăng tình trạng bạo lực học đường trên mạng xã hội. Những vụ việc này xuất phát từ nhiều nguyên nhân khác nhau như từ phía cá nhân học sinh; từ sự quản lí của gia đình, nhà trường, các cơ sở giáo dục; từ tác động từ bạn bè, dư luận xã hội. Hậu quả của những vụ việc này không những gây ra những tổn hại về thể chất và tinh thần cho nạn nhân mà còn gây ảnh hưởng đến những người xung quanh đồng thời tác động tiêu cực đến quá trình hình thành và phát triển nhân cách của học sinh trung học phổ thông. Trước tình trạng này, Chính phủ và Bộ Giáo dục và đào tạo đã đưa ra các

nghey định, chỉ thị về phòng chống bạo lực học đường như: nghị định số 80/2017/NĐ-CP Quy định về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng chống bạo lực học đường [1]; Chỉ thị số 993/CT-BGDĐT về việc tăng cường các giải pháp phòng, chống bạo lực học đường cơ sở giáo dục [2]. Ngoài ra, có nhiều công trình nghiên cứu về phòng chống bạo lực học đường và giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội ở các hướng tiếp cận khác nhau.

Công trình nghiên cứu *Risk factors for involvement in Cyberbullying: Victims, bullies and bully – victims* đã nghiên cứu trên 2186 học sinh trung học phổ thông và kết quả nghiên cứu cho thấy trên 30% học sinh trong nghiên cứu này có liên quan đến bạo lực mạng xã hội [3]. Ngoài ra, nghiên cứu này cũng chỉ ra một số yếu tố ảnh hưởng đến các hành vi bạo lực trên mạng xã hội là giới tính, độ tuổi và độ an toàn. Tại Việt Nam, tác giả Mai Thị Mai trong bài báo “Bạo lực tinh thần từ mặt trái của mạng xã hội” [3] đăng trên *Tạp chí Khoa học Đại học Sư phạm Hà Nội* đã nhận định rằng bạo lực tinh thần trên mạng xã hội là một hình thức phổ biến của bạo lực học đường. Trong bài báo “Mối quan hệ giữa chất lượng tình bạn và bắt nạt trực tuyến ở học sinh trung học phổ thông trên địa bàn Hà Nội” [4] đăng trên *Tạp chí Khoa học và Công nghệ Việt Nam*, nhóm tác giả đã đưa ra mối quan hệ giữa chất lượng tình bạn và bắt nạt trực tuyến, từ đó đưa ra những biện pháp giúp cho nạn nhân bị bắt nạt trực tuyến có thể trải qua khó khăn về tinh thần.

Tiếp cận ở góc độ giải pháp phòng chống bạo lực học đường, trong đó có bạo lực học đường trên mạng xã hội, tác giả Nguyễn Thị Mai Hương trong bài báo “Một số biểu hiện ứng phó tiêu cực của học sinh bị bạo lực học đường tại các trường trung học cơ sở ở thành phố Hà Nội” đăng trên *Tạp chí Giáo dục* đã dựa trên cơ sở tìm hiểu về các cách ứng phó của học sinh khi bị bạo lực học đường, đặc biệt là biểu hiện tiêu cực để đề xuất các biện pháp công tác xã hội trong trường học nhằm nâng cao khả năng ứng phó trước các hành vi bạo lực học đường của học sinh [5].

Trong bài báo “Giáo dục phòng chống bạo lực học đường trong dạy học môn Giáo dục công dân ở bậc trung học cơ sở theo chương trình giáo dục phổ thông 2018” [6] đăng trên *Tạp chí Khoa học Trường Đại học Sư phạm Hà Nội*, tác giả Tiêu Thị Mỹ Hồng đã tập trung nghiên cứu giáo dục phòng chống bạo lực học đường thông qua dạy học môn Giáo dục công dân ở bậc Trung học cơ sở theo chương trình giáo dục phổ thông 2018. Tác giả đã luận giải về lí do cần đẩy mạnh công tác giáo dục phòng chống bạo lực học đường và nhận định môn giáo dục công dân có ưu thế trong lĩnh vực này, từ đó đưa ra gợi ý, giải pháp, cách thức đưa nội dung giáo dục phòng chống bạo lực học đường vào các chủ đề của môn học nhằm góp phần nâng cao nhận thức của học sinh về bạo lực học đường và giải pháp phòng tránh nó. Tuy nhiên trong bài viết này, tác giả chưa đề cập đến khía cạnh bạo lực học đường trên mạng xã hội và giáo dục bạo lực học đường trên mạng xã hội.

Có thể thấy, có nhiều bài viết đã tiếp cận vấn đề bạo lực học đường trên mạng xã hội, giáo dục phòng chống bạo lực học đường nói chung, giáo dục phòng chống bạo lực học đường cho đối tượng là học sinh. Tuy nhiên hầu như chưa có bài viết nào đi sâu vào phân tích về giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội và đưa ra các biện pháp phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cho đối tượng là học sinh trung học phổ thông. Chính bởi vậy, nhóm tác giả lựa chọn chủ đề: “Giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cho học sinh trung học phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy, thành phố Hà Nội”.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Bạo lực học đường và giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội

Tác giả Lương Quang Hưng cùng các cộng sự [7] cho rằng, bạo lực học đường là “hành vi dùng ngôn ngữ, cử chỉ và hành động gây tổn thương về thể chất và tinh thần của người khác trong môi trường học đường. Bạo lực học đường thường là hành vi có ý thức nhưng đôi khi cũng là hành vi vô tình, chưa có suy xét đầy đủ của người thực hiện”.

Theo các tác giả Smith, Morita, Junger Tas, Olweus, Catalano “Bạo lực học đường là những hành động xảy ra trong trường học bao gồm: bằng lời nói, thể chất, tinh dục, bạo lực tâm lí, bạo

lực liên quan đến tài sản...” [8].

Trong khi đó, Akiba M., LeTendre G. K., Baker D. P. and Goesling B. (2002) đã đưa ra quan niệm về bạo lực học đường là “bất kỳ sự tấn công thể chất hay tâm lý, đe dọa, hành hung học sinh khác hoặc giáo viên trong trường học” [9].

Theo tác giả Huỳnh Văn Sơn, bạo lực học đường là “những hành vi cố ý sử dụng vũ lực hoặc quyền lực của học sinh hoặc giáo viên đối với những học sinh, giáo viên hoặc những người khác và ngược lại. Đó có thể là những hành vi bạo lực về thể xác, bạo lực về tinh thần, bạo lực về tình dục, bạo lực ngôn ngữ, những bắt ép về tài chính hoặc những hành vi khác có thể gây ra những tổn thương về mặt tinh thần hoặc thể xác cho người bị hại” [10]. So với những tác giả trên, Huỳnh Văn Sơn đã có cách nhìn khá bao quát về bạo lực học đường.

Như vậy, bạo lực học đường có thể được hiểu là những hành vi vô tình hoặc cố ý của chủ thể đã và đang gây ra những tổn thương thông qua ngôn ngữ, hình ảnh, hành động đến nạn nhân.

Theo Bill Belsey “Bạo lực trên mạng là sử dụng sự kết nối công nghệ như: điện thoại di động, trang web với mục đích làm hại đến danh dự ai đó một cách cố ý, lặp đi lặp lại hành vi gây hại bởi một cá nhân hay một nhóm” [11].

Theo tác giả Nguyễn Đức Thanh trong bài viết “Phân loại bạo lực học đường giữa học sinh với học sinh ở bậc trung học hiện nay” đăng trên Tạp chí Giáo dục, khái niệm “bạo lực học đường trên không gian mạng” xuất phát từ bối cảnh xã hội: “đây chính là một dạng bạo lực diễn ra bên ngoài nhà trường nhưng ảnh hưởng rất lớn đến tâm lý, tinh thần học sinh, đó là bạo lực trên các diễn đàn, các trang mạng xã hội như Facebook, Twitter, Yahoo... với sức mạnh liên kết cao, chủ thể hành vi bạo lực thường sử dụng các trang mạng để tung các clip, hình ảnh, ngôn ngữ nhằm hạ nhục, xúc phạm, khủng bố tinh thần đến nạn nhân, và điều này nhanh chóng được phát tán khiến cho thông tin lan truyền rộng rãi” [12].

Nhóm tác giả Trần Văn Công, Nguyễn Phương Hồng Ngọc, Ngô Thùy Dương, Nguyễn Thị Thắm trong bài báo “Chiến lược ứng phó của học sinh với bắt nạt trực tuyến” đăng trên Tạp chí Khoa học Đại học Quốc gia Hà Nội, đã nhận định “Bắt nạt trực tuyến nằm trong hình thức bắt nạt gián tiếp, xảy ra khi một người hoặc một nhóm người (thủ phạm) thực hiện hành vi bắt nạt thông qua các tiện ích và ứng dụng trên internet hướng tới việc làm tổn thương tinh thần, tâm lý của người khác (nạn nhân) một cách có chủ ý, lặp đi lặp lại và có thái độ đe dọa, thù địch” [13].

Như vậy, bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội được hiểu là *các hành vi của chủ thể gây tổn hại đến đối tượng khác ở lứa tuổi học đường về mặt thể chất hoặc tâm lý thông qua việc sử dụng các phương tiện điện tử với bất kỳ dạng kí hiệu, tín hiệu, văn bản, hình ảnh, âm thanh, dữ liệu hoặc tin tức nào, được phát tán thông qua kết nối Internet trong quá trình sử dụng một số trang mạng xã hội phổ biến như: Facebook, Zalo, Youtube, Instagram, Tiktok. Các dạng bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội bao gồm: dạng mạo danh và quấy rối bằng tin nhắn văn bản, dạng quấy rối bằng hình ảnh, video, dạng tạo lập trang web, hội nhóm trên mạng xã hội.*

Dạng mạo danh và quấy rối bằng tin nhắn văn bản. Đây là dạng bạo lực mà người bạo lực đánh cắp thông tin, sử dụng tin nhắn văn bản để quấy rối, đe dọa người khác, cụ thể là với đối tượng học sinh. Đối với hình thức mạo danh, đối tượng có thể lấy cắp mật khẩu mạng xã hội, thông qua đó có các thông tin của người bị đánh cắp; đồng thời dùng danh tính của người đó để nhắn tin, gọi điện với ý đồ xúc phạm, chọc giận, lợi dụng sự tin tưởng để lừa đảo người thân, bạn bè của người bị bạo lực. Kẻ mạo danh cũng có thể dùng danh tính của nạn nhân để đăng bài, chia sẻ những thông tin sai lệch, phản cảm lên các trang web, trang mạng xã hội,... Đối với hình thức quấy rối, người gây bạo lực có thể sử dụng tin nhắn văn bản để quấy rối, đe dọa cho người khác. Tức là, họ có thể đăng những tin không đúng sự thật của đối tượng học sinh phổ thông lên các trang web, trang mạng xã hội nổi tiếng như: Facebook, Instagram,... gây tổn thương nặng nề về mặt tâm lý.

Dạng quấy rối bằng hình ảnh, video là dạng bạo lực học đường sử dụng hình ảnh, video của học sinh để quấy rối, xúc phạm hoặc thậm chí là tống tiền đối tượng bị bạo lực. Đăng ảnh, video

nhảy cảm hoặc chụp ảnh, quay video của người bị bạo lực trong các không gian riêng tư,... lên mạng, chia sẻ chúng cho nhiều người qua email, qua youtube và tiktok để nhiều người theo dõi mà không kiểm soát được những nội dung đó.

Dạng tạo lập trang web, hội nhóm trên mạng xã hội. Đây là dạng bạo lực học đường trên mạng xã hội có hình thức cầu kì và tinh vi hơn hai dạng trên. Với dạng này, người dùng tạo lập và phát triển một trang web nhằm mục đích nhục mạ, bôi nhọ danh dự, nhân phẩm khiến người bị bạo lực trở thành đối tượng bị nhiều người khác liên lạc đe dọa, tìm kiếm, đăng các bình luận tiêu cực gây hoang mang, lo sợ cho người bị hại.

Việc giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội chính là phương thức giúp chủ thể nhận diện được biểu hiện, đánh giá được mức độ ảnh hưởng của bạo lực học đường trên mạng xã hội từ đó đưa ra các cách thức ngăn chặn, thoát khỏi bạo lực học đường trên mạng xã hội. Có thể chia giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội thành hai khía cạnh sau. Thứ nhất, giáo dục cá nhân nhận diện đúng đắn các nguyên nhân, nhân tố ảnh hưởng gây ra bạo lực học đường, xác định các phương án và phương thức thực hiện các phương án phòng chống hướng tới giải quyết tình huống gây lo lắng, sợ hãi về thể chất và tinh thần. Thứ hai là giáo dục kỹ năng phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội, hay nói cách khác là quá trình vận dụng tri thức, kinh nghiệm vào thực tiễn đời sống để ứng phó với hành vi bạo lực học đường trên mạng xã hội.

2.2. Sự cần thiết của giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cho học sinh trung học phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy, Hà Nội

Việc giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội là phù hợp với mục tiêu giáo dục của các nhà trường và chương trình giáo dục phổ thông 2018

Trong Nghị định số 80/2017 quy định về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng chống bạo lực học đường, nội dung điều 6. Phòng, chống bạo lực học đường chỉ rõ “Giáo dục, trang bị kiến thức, kỹ năng về phòng, chống xâm hại người học, phòng chống bạo lực học đường, bạo lực trẻ em trên môi trường mạng cho người học, cán bộ quản lý, nhà giáo, nhân viên của cơ sở giáo dục và gia đình người học; giáo dục, tư vấn kiến thức, kỹ năng tự bảo vệ cho người học” [1].

Thông tư số 38/2019 TT-BLĐTĐ hướng dẫn xây dựng môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng chống bạo lực học đường trong các cơ sở giáo dục nghề nghiệp đã đưa phòng chống bạo lực học đường là một trong những nội dung cần thiết cần được đưa vào các nhà trường. Trong đó, ở điều 7 của Thông tư có nhấn mạnh “Giáo dục, trang bị kiến thức, kỹ năng về phòng, chống xâm hại học sinh, sinh viên; phòng, chống bạo lực học đường trên môi trường mạng cho học sinh, sinh viên, cán bộ quản lý, nhà giáo, nhân viên của cơ sở giáo dục nghề nghiệp và gia đình học sinh, sinh viên; giáo dục, tư vấn kiến thức, kỹ năng tự bảo vệ cho học sinh, sinh viên”.

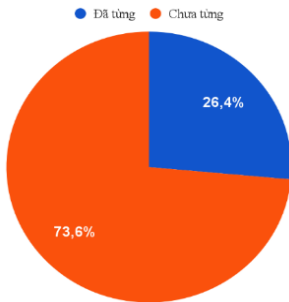
Ngoài ra, trong chương trình giáo dục phổ thông 2018, những phẩm chất mà tất cả các môn học hướng tới hình thành và phát triển cho học sinh là Nhân ái và Trách nhiệm. Trong đó, thành tố Yêu quý con người của phẩm chất Nhân ái có biểu hiện được mô tả là: “không đồng tình với cái ác, cái xấu, không cổ xúy, không tham gia các hành vi bạo lực. Biểu hiện của thành tố “Có trách nhiệm với nhà trường và xã hội” được mô tả là “Tham gia, kết nối Internet và mạng xã hội đúng quy định, không tiếp tay cho kẻ xấu phát tán những thông tin gây ảnh hưởng đến danh dự của tổ chức, cá nhân hoặc ảnh hưởng đến nếp sống văn hóa, trật tự an toàn xã hội”. Trong các năng lực chung, thành tố của năng lực giao tiếp và hợp tác bao gồm thiết lập, phát triển các quan hệ xã hội, điều chỉnh và hóa giải các mâu thuẫn.

Từ đó có thể thấy, việc đưa giáo dục phòng, chống bạo lực học đường trên không gian mạng vào nhà trường là phù hợp với chủ trương của Đảng, Nhà nước, phù hợp với mục tiêu của chương trình giáo dục phổ thông 2018.

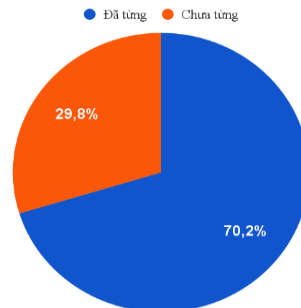
Việc giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cho học sinh trung học phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy, Hà Nội góp phần đáp ứng nhu cầu thực tiễn

Trên địa bàn quận Cầu Giấy có 11 trường trung học phổ thông bao gồm các trường như THPT Yên Hòa, THPT Cầu Giấy, THPT chuyên Hà Nội Amsterdam, THPT Nguyễn Tất Thành; THPT chuyên Hà Nội Amsterdam, THPT Nguyễn Tất Thành, THPT Nguyễn Bình Khiêm, THPT Nguyễn Siêu, THPT Anhtan, THPT Lương Thế Vinh, trường phổ thông Dewey, THPT Hermann Gmeiner và THPT Lí Thái Tổ. Học sinh ở quận Cầu Giấy có cơ hội tiếp cận với khoa học công nghệ sớm. Bên cạnh đó, việc nâng cao trình độ tin học ở các trường trung học phổ thông trên địa bàn Cầu Giấy cũng được quan tâm. Chính bởi vậy, việc tiếp xúc mạng Internet nói chung và mạng xã hội nói riêng đã không còn xa lạ với học sinh, nhất là học sinh trung học phổ thông. Việc tiếp xúc với công nghệ từ sớm là môi trường lí tưởng để học sinh phát huy sức sáng tạo của mình, tuy nhiên, đó cũng là môi trường tiềm ẩn nhiều nguy cơ xảy ra bạo lực học đường.

Việc giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cho học sinh trung học phổ thông là phù hợp với điều kiện thực tiễn tại địa bàn quận Cầu Giấy, Hà Nội. Theo kết quả khảo sát của nhóm tác giả Ngô Thu Hằng, Nguyễn Hoài Nam, Nguyễn Minh Phúc [14], khi khảo sát về mức độ cần thiết của “việc giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội”, kết quả cho thấy số lượng học sinh cho là rất cần thiết và cần thiết đạt tỉ lệ 57,1% và 32,3%. Điều này cho thấy rằng, học sinh trung học phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy rất quan tâm đến vấn đề này và có mong muốn được giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội. Kết quả khảo sát của nhóm tác giả cũng cho thấy đối tượng học sinh “đã từng nạn nhân của bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội” chiếm 26,4%, số lượng học sinh đã chứng kiến bạo lực học đường trên mạng xã hội chiếm 70,2%.

Biểu đồ 1. Tỷ lệ học sinh là nạn nhân của bạo lực học đường trên mạng xã hội

Biểu đồ 2. Tỷ lệ học sinh chứng kiến bạo lực học đường trên mạng xã hội

Nhóm tác giả cũng tiến hành điều tra, khảo sát khía cạnh về nhận thức của học sinh về bạo lực học đường trên mạng xã hội và phòng, chống bạo lực học đường trên mạng xã hội. Trong tổng số 800 học sinh được phỏng vấn, có 752 học sinh cho rằng hành vi “Gửi tin nhắn xúc phạm, dọa nạt học sinh thông qua messenger, zalo,...” là dạng biểu hiện đặc trưng nhất của bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội; hành vi “đăng video có tính nhút nhát xúc phạm học sinh lên các nền tảng mạng xã hội” và “lập nhóm, trang web tẩy chay, nói xấu học sinh” cũng là những biểu hiện phổ biến khi nói về bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội với số lượng học sinh lựa chọn là 706 và 699. Kết quả này cho thấy nhìn chung học sinh trung học phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy bước đầu đã nhận diện cơ bản về biểu hiện của bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội.

Với câu hỏi khảo sát “Theo bạn, nguyên nhân của bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội là do đâu?”, các em cho rằng nguyên nhân lớn nhất dẫn đến hành vi bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội là “Do mâu thuẫn đời sống thực tại trường học”. Đây là một trong

những căn cứ cho thấy để giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội trong trường học hiệu quả, nhà trường cần phải quan tâm vào việc giáo dục các kỹ năng ứng xử với bạn bè trong lớp, trong trường, từ đó hạn chế các mâu thuẫn xảy ra.

Nhóm tác giả cũng tiến hành điều tra “kênh thông tin tìm hiểu kiến thức về phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội” của học sinh và thu được kết quả như sau: có 647 học sinh tìm hiểu nội dung này qua các hoạt động ở nhà trường và có đến 720 học sinh cho biết tìm hiểu kiến thức về phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội qua Internet. Điều này có nghĩa là mạng Internet là kênh thông tin phổ biến giúp cho học sinh trung học phổ thông dễ dàng tiếp cận các kiến thức phòng chống bạo lực học đường, tuy nhiên, đây cũng là môi trường tiềm ẩn rủi ro với các nguồn thông tin chưa chính xác.

Nhóm tác giả tiến hành khảo sát khía cạnh về kỹ năng ứng phó với bạo lực học đường trên không gian mạng của học sinh với hai câu hỏi: “*Theo bạn, nạn nhân của bạo lực học đường trên mạng xã hội nên lựa chọn giải pháp nào dưới đây?*” và “*Khi chứng kiến bạn bè/ người thân/ người khác trở thành nạn nhân của bạo lực học đường trên mạng xã hội, bạn lựa chọn giải pháp nào dưới đây?*”. Từ kết quả khảo sát, nhóm nghiên cứu nhận thấy có 112/800 học sinh lựa chọn “Im lặng, chịu đựng một mình” và 198/800 học sinh lựa chọn “Tìm cách xử lý bằng bạo lực” khi là nạn nhân của bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội. Đối với trường hợp chứng kiến hành vi bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội, có đến 178/800 học sinh chọn “Im lặng vì không phải chuyện của mình”. Điều này cho thấy rằng, vẫn còn một số lượng không nhỏ học sinh chưa biết ứng phó với hành vi bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội. Vì vậy, cần phải đưa ra các biện pháp phù hợp nhằm nâng cao hiệu quả phòng chống bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội.

Về các hình thức giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội ở trường học, nhóm tác giả đặt ra câu hỏi khảo sát: “*Bạn được giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội ở trường dưới hình thức nào?*”, kết quả sau khi khảo sát cho thấy rằng: việc giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội qua hình thức “tổ chức các buổi thảo luận với các chủ đề phòng, chống bạo lực trên mạng xã hội trong nhà trường” được các nhà trường phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy sử dụng nhiều nhất với số lượng 634/ 800 học sinh. Các hình thức giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội khác như: tổ chức các câu lạc bộ rèn luyện kỹ năng sống, mời chuyên gia tư vấn tâm lý,... và đặc biệt là thông qua học tập các môn học cũng được sử dụng khá đa dạng nhưng chưa thực sự phổ biến và để lại ấn tượng với học sinh.

2.3. Biện pháp giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cho học sinh trung học phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy, Hà Nội

Nhà trường cần đưa giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội vào kế hoạch giáo dục nhà trường và tăng cường công tác tuyên truyền phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội qua các kênh thông tin khác nhau của nhà trường

Trong công tác phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội, giáo dục trong nhà trường giữ vai trò quan trọng, giúp định hướng cho học sinh có nhận thức về sự nguy hiểm của bạo lực học đường trên mạng xã hội, cách phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội. Ngoài ra, kết quả khảo sát về giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội ở địa bàn quận Cầu Giấy cho thấy việc áp dụng các giải pháp giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội chưa đồng bộ, đa số các trường áp dụng phổ biến việc “tổ chức các buổi thảo luận về chủ đề phòng chống bạo lực” trong nhà trường. Việc đưa giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội vào kế hoạch nhà trường giúp các giải pháp giáo dục về phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội được tiến hành đồng bộ, thống nhất giữa các bộ phận trong nhà trường.

Ngoài ra, các kênh thông tin của nhà trường như website, facebook, zalo... có thể được sử dụng để tuyên truyền về giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội bởi đây là những kênh thông tin thu hút được sự quan tâm của học sinh. Điều này cũng xuất phát từ kết quả

khảo sát cũng cho thấy có rất nhiều học sinh ở quận Cầu Giấy tìm hiểu, tiếp cận các thông tin về “bạo lực học đường và phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội” qua nhà trường. Việc tiếp cận này cũng giúp học sinh tránh được những luồng thông tin thiếu tính chính xác và tiềm ẩn nhiều rủi ro từ mạng Internet.

Giáo viên trong nhà trường phổ thông có thể tích hợp, lồng ghép nội dung giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội, giáo dục các kỹ năng ứng xử vào nội dung các môn học và hoạt động giáo dục phù hợp

Kết quả khảo sát về giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội ở các nhà trường trung học phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy cho thấy việc giáo dục thông qua các môn học đã được tiến hành nhưng chưa phổ biến và đạt được hiệu quả cao.

Căn cứ vào kế hoạch giáo dục nhà trường, kế hoạch của tổ chuyên môn, giáo viên cần rà soát chương trình và lựa chọn các chủ đề môn học phù hợp để đưa các nội dung, vấn đề liên quan đến bạo lực học đường trên không gian mạng vào các bài học của môn học. Giáo viên cần xác định mục tiêu và nội dung kiến thức liên quan đến bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội, từ đó tiến hành lồng ghép, tích hợp các kiến thức đó ở những nội dung, hoạt động thích hợp. Ở cấp trung học phổ thông, các môn học có thể tiến hành tích hợp, lồng ghép phòng chống bạo lực học đường trên không gian mạng bao gồm: Giáo dục kinh tế và pháp luật; Công nghệ; Tin học; Mỹ thuật; Ngữ văn.

Chẳng hạn như, trong môn Giáo dục kinh tế và pháp luật lớp 10, giáo viên có thể tích hợp và lồng ghép trong chủ đề bài học: “Pháp luật và đời sống”. Giáo viên có thể tích hợp nội dung pháp luật liên quan đến quy định về biện pháp xử lý khi xảy ra bạo lực học đường. Theo Điều 9 Thông tư 38/2019/TT-BLĐTĐBXH “Có biện pháp cô lập, khống chế kịp thời các đối tượng gây ra bạo lực học đường, không để đối tượng tiếp tục gây các hậu quả không mong muốn; Liên lạc, báo cáo ngay với cấp thẩm quyền để xử lý vụ việc theo quy định. Trường hợp vụ việc vượt quá khả năng giải quyết của cơ sở giáo dục nghề nghiệp thì thông báo kịp thời với chính quyền hoặc cơ quan chức năng để phối hợp xử lý theo quy định của pháp luật”. Với môn Ngữ Văn, giáo viên có thể tích hợp nội dung phòng chống bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội trong chuyên đề “Tìm hiểu ngôn ngữ trong đời sống xã hội hiện đại” thông qua hoạt động tổ chức thi viết bài luận về chủ đề Phòng chống bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội.

Ngoài ra, giáo viên cũng có thể giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội bằng cách thiết kế và tổ chức các hoạt động trải nghiệm trong môn học và hoạt động trải nghiệm, trải nghiệm hướng nghiệp

Việc thiết kế và tổ chức các hoạt động trải nghiệm về bạo lực học đường trên mạng xã hội trong môn học sẽ giúp học sinh có được cách tiếp cận gần hơn với vấn đề này và xây dựng được ý thức tự tìm hiểu thông tin, kỹ năng phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội mà không làm nặng thêm kiến thức chủ đề bài học. Chẳng hạn như trong chủ đề bài “Thực hiện pháp luật” môn Giáo dục kinh tế và pháp luật lớp 12, giáo viên tổ chức cho học sinh tham gia Tọa đàm, trong đó các nhóm học sinh đóng vai để xử lý tình huống liên quan đến bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội, cách ứng phó, xử lý theo pháp luật. Qua đó, học sinh sẽ vận dụng được cách phòng, chống bạo lực học đường nói chung và bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội nói riêng theo quy định của pháp luật. Ngoài ra, giáo viên cũng có thể thiết kế, tổ chức hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp theo hình thức sinh hoạt theo chủ điểm với chủ đề “Phòng chống bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội” hoặc “Xây dựng tình bạn trong sáng, lành mạnh”.

Không những thế, giáo viên các môn học cũng có thể thiết kế các hoạt động tích hợp liên môn để giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội. Việc vận dụng các kiến thức liên môn được tiến hành xung quanh các chủ đề mà ở đó người học phải vận dụng các kiến thức từ nhiều môn học khác nhau để giải quyết vấn đề đã đặt ra. Điều này tạo ra sự tác động qua lại giữa nội dung của các môn học xoay quanh vấn đề phòng chống bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội. Chẳng hạn như, ở cấp trung học phổ thông, giáo viên có thể tổ chức hoạt động

tích hợp liên môn với chủ đề: “Game online và các tác hại”, trong đó tích hợp các môn học như: Tin học, Ngữ Văn, Giáo dục kinh tế và pháp luật, Mĩ thuật. Đối với môn Tin học, học sinh vận dụng kiến thức của chủ đề “Đạo đức, pháp luật và văn hóa trong môi trường số”. Đối với môn Ngữ Văn, học sinh vận dụng kiến thức chuyên đề: “Tìm hiểu ngôn ngữ trong đời sống xã hội hiện đại” (Ngữ Văn lớp 11) thông qua hoạt động viết bài luận về chủ đề “Game online và các tác hại”. Đối với môn Mĩ thuật: học sinh vận dụng kĩ năng vẽ tranh bố cục thông qua hoạt động vẽ tranh tuyên truyền về tác hại game online và các giải pháp.

Cán bộ phụ trách công tác Đoàn của các nhà trường phổ thông có thể lồng ghép nội dung giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội, nội dung giáo dục kĩ năng ứng xử với bạn bè vào các hoạt động, sự kiện của Đoàn Thanh niên. Đồng thời, tăng cường vai trò theo dõi, giám sát, tiếp cận thông tin học sinh của Đoàn Thanh niên.

Đoàn thanh niên là tổ chức chính trị - xã hội thu hút đông đảo sự tham gia của học sinh trung học phổ thông. Chính bởi vậy cán bộ Đoàn cần thường xuyên theo dõi các hành vi của học sinh trong nhà trường, nhắc nhở các hành vi tiêu cực gây mâu thuẫn giữa các học sinh trong nhà trường đặc biệt là hành vi đánh nhau, cô lập, bè phái. Quá trình khảo sát về “nguyên nhân của bạo lực học đường trên mạng xã hội” của học sinh quận Cầu Giấy của nhóm tác giả Ngô Thu Hằng, Nguyễn Minh Phúc, Nguyễn Hoài Nam [14] cũng cho thấy nguyên nhân dẫn đến bạo lực chủ yếu từ những “mâu thuẫn đời sống thực tại ở trường học”. Quá trình theo dõi, giám sát, tiếp cận thông tin học sinh của Đoàn thanh niên sẽ giúp hạn chế gia tăng những mâu thuẫn của học sinh.

Ngoài ra, đoàn thanh niên cũng có thể lồng ghép nội dung giáo dục xây dựng môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội để đưa vào các buổi sinh hoạt dưới cờ, sinh hoạt chi Đoàn, Tọa đàm. Đoàn trường có thể xây dựng mô hình hòm thư kín nhằm giúp những trường hợp học sinh là đối tượng của bạo lực học đường trên mạng xã hội có địa chỉ phản ánh riêng với Ban Giám hiệu, giáo viên chủ nhiệm, bí thư Đoàn để kịp thời giúp đỡ các em.

Nhà trường cần phối hợp tốt với gia đình và các tổ chức xã hội trong công tác hướng dẫn, quản lí học sinh khi tham gia giao tiếp, ứng xử trên các kênh thông tin mạng xã hội.

Quá trình điều tra, khảo sát học sinh trên địa bàn quận Cầu Giấy về biểu hiện của bạo lực học đường trên mạng xã hội cho thấy hành vi “Gửi tin nhắn xúc phạm, dọa nạt học sinh thông qua messenger, zalo,...” là biểu hiện đặc trưng nhất với số lượng 752 học sinh; hành vi “đăng video có tính nhảm xúc phạm học sinh lên các nền tảng mạng xã hội” và “lập nhóm, trang web tẩy chay, nói xấu học sinh” cũng là những biểu hiện phổ biến khi nói về bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội với số lượng học sinh lựa chọn là 706 và 699 [14]. Việc hạn chế các biểu hiện này không thể chỉ dựa vào nhà trường, mà cần có sự phối hợp giữa nhà trường với gia đình, tổ chức xã hội trong việc hướng dẫn, quản lí các em khi tham gia giao tiếp trên các kênh thông tin mạng xã hội.

Gia đình là môi trường đầu tiên ảnh hưởng trực tiếp đến nhân cách học sinh. Chính bởi vậy, bố mẹ, những người thân trong gia đình cần quan tâm, quan sát các biểu hiện, hành vi của con cái, thường xuyên trò chuyện để nắm bắt tâm tư của con em mình, đồng thời tạo môi trường sống lành mạnh, yêu thương để các con cảm thấy được quan tâm, chăm sóc. Bố mẹ cũng có thể cài đặt các phần mềm nhằm hạn chế việc con cái truy cập vào các trang web xấu độc, nơi tiềm tàng các nguy cơ bạo lực học đường. Khi phát hiện thấy các hành vi bạo lực hoặc trở thành nạn nhân của bạo lực, gia đình cần phối hợp với nhà trường để kịp thời có phương án xử lí.

Để công tác giáo dục phòng chống bạo lực học đường đạt hiệu quả tối ưu, nhà trường cần phối hợp chặt chẽ với gia đình và các tổ chức xã hội khác. Nhà trường cần duy trì thường xuyên mối liên hệ với gia đình thông qua ban đại diện phụ huynh học sinh hoặc thông qua giáo viên chủ nhiệm. Ngoài ra, nhà trường cũng có thể tổ chức các hoạt động phối hợp với các tổ chức tâm lí, các đơn vị về công nghệ thông tin để gia đình và các con cùng tham gia các diễn đàn, workshop về Phòng chống bạo lực học đường trên không gian mạng xã hội.

3. Kết luận

Giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cho học sinh trung học phổ thông trên địa bàn quận Cầu Giấy, Hà Nội là cần thiết cả về mặt lí luận và thực tiễn. Điều này góp phần giải quyết các vấn đề phát sinh từ mặt trái của sự phát triển công nghệ thông tin hiện nay, đồng thời xây dựng môi trường học đường thân thiện, an toàn, lành mạnh. Việc giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội đòi hỏi các nhà trường cần có kế hoạch phù hợp để có sự phân công, phối hợp linh hoạt, cụ thể giữa các bộ phận trong nhà trường. Ngoài ra, hiệu quả của việc giáo dục phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cũng chỉ đạt được hiệu quả tối ưu khi có sự phối hợp nhịp nhàng giữa gia đình, nhà trường và xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nghị định số 80/2017/NĐ-CP Quy định về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng chống bạo lực học đường.
- [2] Chỉ thị số 993/CT-BGDĐT về việc tăng cường giải pháp phòng, chống bạo lực học đường trong cơ sở giáo dục.
- [3] Faye Mishna, Mona Khoury-Kassabri, Tahany Gadalla & Joanne Daciuk, (2011). *Risk factors for involvement in Cyberbullying: Victims, bullies, and bully-victims*. Children and Youth Services Review, doi: 10.1016/j.childyouth.2011.08.03.
- [4] MT Mai, (2016). Bạo lực tinh thần từ mặt trái của mạng xã hội. *Tạp chí khoa học Đại học Sư phạm Hà Nội*, Tập 61, số 6B, tr 61-67.
- [5] NTM Hương, (2020). Một số biểu hiện ứng phó tiêu cực của học sinh bị bạo lực học đường tại các trường trung học cơ sở ở thành phố Hà Nội. *Tạp chí Giáo dục*, Số 491 (Kì 1 - 12/2020), tr 22-27.
- [6] TTM Hồng, (2021). Giáo dục phòng chống bạo lực học đường trong dạy học môn Giáo dục công dân ở bậc trung học cơ sở theo chương trình giáo dục phổ thông 2018. *Tạp chí khoa học Đại học Sư phạm Hà Nội*, Tập 66, số 4, tr 48 - 58.
- [7] LQ Hưng, NT Trang, NTT Mai, PV Tư và NTM Hương, (2020). *Công tác xã hội với vấn đề bạo lực học đường*. NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
- [8] Smith, Morita, Junger Tas, Olweus, Catalano, Violence in school: An overview, In P.K. Smith (Ed). *The response in Europe* (pp.1-14), London.
- [9] Akiba Akiba M., LeTendre G. K., Baker D. P. & Goesling B. (2002). Student Victimization: National and System Effects on School Violence in 37 Nations, *American Educational Research Journal*, 39 (4), pp. 829-853.
- [10] HV Sơn, NTD My, NHN Trâm, (2016). Bạo lực học đường - Cần có cái nhìn khoa học về khái niệm. *Kỷ yếu Hội thảo thực trạng và giải pháp ngăn chặn bạo lực học đường trong trường phổ thông*, tr 56 - 60.
- [11] Bill Belsey, (2005). Confronting the Pedagogical Challenge of Cyber Safety. *Australian Journal of Teacher Education*, 33(3).
- [12] ND Thanh, (2013). Phân loại bạo lực học đường giữa học sinh và học sinh ở bậc trung học hiện nay. *Tạp chí Giáo dục*, số 310, tr 9-19.
- [13] TV Công, NPH Ngọc, NT Dương, NT Thắm, (2015). Chiến lược ứng phó của học sinh với bắt đầu trực tuyến. *Tạp chí Nghiên cứu Giáo dục*, Đại học Quốc gia Hà Nội, 31(3), tr. 11-24.
- [14] NT Hằng, NH Nam, NM Phúc, (2023). *Nâng cao hiệu quả phòng chống bạo lực học đường trên mạng xã hội cho học sinh trung học phổ thông tại địa bàn quận Cầu Giấy, Hà Nội*. Kỷ yếu Hội nghị sinh viên nghiên cứu khoa học năm học 2022 – 2023. NXB Đại học Sư phạm Hà Nội, tr 311-322.